

Har fremtidens Europa plass til jødene?

Taler

Vidar Helgesen

Dato

26 februar 2015

Sted

Oslo

Omstendigheter

Frokostmøte med Civita

- 1 For å gi svaret først: Hvis fremtidens Europa ikke har plass til jødene, har ikke Europa noen fremtid.

Jeg ønsker å ta et bredt perspektiv og si noe om hva som skjer i og utenfor

- 5 Europa av relevans for dagens tema. Mitt utgangspunkt er at Europa ikke bare en verdensdel. Europa er også en verdensanskuelse og et verdifellesskap.

I år markerer vi 70 år siden slutten på andre verdenskrig. Det er kanskje den siste store markeringen der vi kan påregne å ha et antall av ofrene og heltene fra

- 10 krigen blant oss.

Det er et grotesk paradoks at Europa har startet dette året med en påminnelse om at forfølgelse av jøder ikke er et avsluttet kapittel.

- 15 Churchill brukte uttrykket «Europas mørkeste time» om en periode av annen verdenskrig. Men det var også som resultat av denne mørke timen at menneskerettighetene for alvor fikk gjennomslag i folkelig bevissthet, i internasjonal politikk og i folkeretten.

- 20 I dag må vi nok erkjenne at vi er i Europas mørkeste time siden andre verdenskrig. Vi er omringet av ustabilitet, konflikt, ufrihet, tildels bestialitet. Også innenfor Europa ser vi at friheten har fiender. Og at de er mer aktive enn på lenge. Og det er sterkere forbindelser mellom situasjonen i nabolagene og situasjonen innad i Europa enn vi har sett tidligere.

25

Det er en vanskelig erkjennelse at det ser mørkt ut i Europa. Vi har i de 25 årene som har gått siden Berlinmurens fall, gjennomgått faser med svært positiv

30 utvikling: utbredelse av de verdier og rettigheter vi tror på, utvidelse av det økonomiske mulighetsrommet, utvidelse av personlig frihet.

Et av mine favoritteksempler er at i 1989 hadde Ukraina og Polen like store BNP per innbygger. I dag er Polens nesten fire ganger så stort. Det viser hva et frihetens fellesskap kan bidra med.

35

Vi har hatt noen tilbakeslag, men alltid med håpet om at tilbakeslagene skulle være midlertidige. Kanskje det er derfor det tar tid å innse at vi står overfor en ny situasjon.

40 I dag har den europeiske verdensanskuelse og det europeiske verdifellesskapet dårlig selvfølelse. Det henger sammen med det globale bildet: Økonomisk maktforskyvning og politisk maktforskyvning. I tunge fagmiljøer stilles det spørsmål om andre modeller enn Europas er bedre egnet til å skape muligheter. Personlig tror jeg ikke det. Men det er et uttrykk for at Europa besitter mindre
45 myk makt nå enn før.

I øst ser vi aggresjon og nullsumstenkning, basert på en putinistisk
vrangforestilling av konservatisme blandet med ekspansiv nasjonalisme. Og som
ikke viker unna for aktivt å undergrave felleseuropeiske verdier og europeisk
50 integrasjon. Se på hvilke partier i Europa som stemte mot assosieringsavtalene med Ukraina, se på hva de samme partienes ledere sier om Putin, se på hva de står for i EU og i sine hjemland. Og se på hvordan til og med mainstream medier, mainstream forskere og mainstream politikere gir uttrykk for at russisk aggresjon til dels var Natos skyld eller EUs skyld, eller i det minste at vi må
55 «forstå Russland».

Så vet vi også at Europas ekstrempartier henter næring i fremmedfiendtlighet enten det er mot jøder eller muslimer. Dermed har vi også en linje til Europas sørlige nabolag, preget av stater i oppløsning, konflikt og terrorisme. Det er et
60 belte av ustabilitet i et område der mange europeere også har sin opprinnelse -- bl.a. unge europeere som ser sine opprinnelsesregioner stengt ute fra Europas muligheter, samtidig som de føler seg selv stengt ute fra muligheter i sine nye hjemland. Denne kombinasjonen er eksplosiv.

65 Vi ser altså et Europa som er under press både globalt, østfra, sørfra og innenfra. Og vi ser et EU som er slitt av krise og som ikke klarer å stå opp for

grunnleggende verdier.

- 70 Et eksempel har vi i Ungarn -- og i EUs håndtering av Ungarn. Orban presser domstoler, presse og frivillige organisasjoner. Og han foretar omskriving av historien, inkludert hendelser under andre verdenskrig og forholdet til holocaust. Samtidig er vi vitne til et EU som ikke har sterke nok moralske fibre til å gripe inn. Kanskje har det å gjøre med at Europas politiske utvikling har
- 75 vært dominert av økonomisk pragmatisme. Kanskje har det bidratt til å relativisere grunnleggende verdier, eller i hvert fall bidratt til at verdiene tas for gitt.

Europa må bygge på det som er Europa. Finne tilbake til det som er Europa.

- 80 Europa har gått gjennom religionskrigene. Hvordan kom vi ut av dem? Gjennom en gradvis erkjennelse av at ulike religioner må leve side om side. At vi alle må leve side om side. At vi alle må ha ytringsfrihet, og at vi alle må tåle kritikk. Ytringsfrihet er en garantist for mangfold.

- 85 Vi har våre utfordringer i Norge. Men vi kan vise lederskap i Europa. Norske ungdommer viste lederskap sist helg da de slo ring rundt synagogen. Det var en verdimarkering som ga gjenlyd på europeisk regjeringssjefsnivå. En verdimarkering som viser at dersom vi skal bekjempe ekstremisme og antisemittisme, må vi gjøre det med både et norsk og et europeisk perspektiv.
- 90 Slik kan vi bidra til en revitalisering av det europeiske verdifelleskapet.

Kilde

www.regjeringen.no

- 95 **Emner**

Innledning, Jøder

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/har-fremtidens-europa-plass-til-jodene>